

Vuoden 2003 kulttuurihenkilö

Vuoden 2003 kulttuurihenkilöksi valittiin **Kari Hyötylä**. Tunnustus jul-
kistettiin kevätkokouksessa Hämeenlinnassa. Kuvissa Kari Hyötylä
juttelee Tuija Mustosen kanssa yhdistyksen Keskustoimistolla Hel-
singissä.

Kari Hyötylä on nykyään täysin kuurosokea. Hän kommunikoi taktii-
listi viittomakielellä. Kari on esiintynyt paljon miimikkona yhdistyksen
edustajana ja yhdistyksen tilaisuuksissa kuin myös itsenäisenä esiin-
tyjänä.

Karin esitykset ovat eläviä. Ne kertovat usein kuurosokean arjesta,
arjen sattumuksista, pienistä törmäyksistä, mutta myös mukavista het-
kistä kahvin ja pistekirjojen äärellä tai kuntoillessa. ■

6-7 • 2004

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry Kesä-Heinäkuu

liris vihittiin

Riitta Ruissalo 50-vuotishaastattelu

Viron kuurosokeiden järjestö 10-vuotias

Sisältö

Pääkirjoitus: Kuurosokeiden asia edistyy EU-maissa:	Muistelmia puheenjohtajana olosta: M. Mielityinen 18
K.Pyykkö 3	Irman palsta: Nyt laitetaan ruokaa: I. Myyrä 20
liris-keskus vihittiin 4	Viittomakielen ohjaaja- opiskelijoita Keskus- toimistolla harjoittelussa:
Tavoiteohjelma-keskustelu:	K.Pyykkö, A.Palo, H.Granroth 21
S. Jurvanen 6	Viisi kysymystä 23
Ujosta naisesta	Vuoden kulttuurihenkilö 24
yhdistysaktiivi: K. Pyykkö 6	
Viron kuurosokeiden järjestö täytti 10-vuotta:	
T. Pikkujämsä 9	
Sonetti-ohjaajalta apua tietokoneen käyttöön:	
keskiaukeama liite 12	
Kulttuuripalvelujen esteettömyyttä kehitetään 14	
Aviris – uutta parempaa palvelua apuvälineasioissa:	
R. Karisaari 15	

TUNTOSARVI 30.vuosikerta, ISSN 0358-2280,

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry.

Toimitus: päätoimittaja tiedottaja Katri Pyykkö, puh. (09) 5495 3521, tekstip.

(09)5495 3526, faksi (09) 5495 3517, sähköp: tiedotus@kuurosokeat.fi

Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Pirjo Aflecht, Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Katri Pyykkö (päätoimittaja).

Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Yhdistyksen jäsenille ja asiakkaille ilmainen.

Ilmestyminen: 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona ja sähköisenä versiona. Känselprötet ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset:

Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 Iiris

Puh. (09) 5495 350, Tekstipuh. (09) 5495 3526, Faksi (09) 5495 3517,

Sähköp. kuurosokeat@kuurosokeat.fi, <http://www.kuurosokeat.fi>

Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Kuurosokeiden asia edistyy EU-maissa

Euroopan parlamentin Vammaisyhteistyöryhmän jäsenet laittoivat alulle julistuksen kuurosokeuden tunnustamiseksi omaksi vammakseen Euroopan unionin jäsenmaissa. Julistusta oli toteuttamassa myös EDbN eli Euroopan kuurosokeiden verkosto. Eurokansanedustajat saivat puheenjohtajansa **Richard Howittin** johdolla kerättyä vetoomukseen riittävästi nimiä.

Julistus tukee kuurosokeita heidän omissa kotimaissaan heidän tavoitellessaan niitä oikeuksia, johon he muiden ihmisten lailla ovat oikeutettuja.

Kuurosokeuden tunnustaminen omaksi vammakseen on myös Suomen Kuurosokeat ry:n tavoitteita. Suomessakin on vielä paljon tehtävää, vaikka tilanne on melko hyvä. Kuurosokeilla on ollut oma yhdistyksensä yli 30-vuotta.

Kuurosokeuden tunnustamisella omaksi vammakseen on paljon merkitystä erityisesti lääketieteen puolella. Kuurosokeat ja kuulonäkövammaiset voivat hiljalleen odottaa lää-

kärissä käydessään, että heidän vammansa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon. Ei tutkita pelkästään kuuloa tai näköä ja jommankumman vaikutusta. Pitäisi tutkia molempia yhtäaikaan ja ottaa huomioon vamman kokonaisvaikutus yksilön elämään. Toki asiaan perehtyneitä lääkäreitä maassamme jo on, mutta lisää tarvitaan.

Sisarjärjestöiltä voisimme toivoa tukea tässä asiassa. Suomenkielen kieliopin mukaan sana kuurosokea kirjoitetaan yhteen. Se on kehittynyt ajan myötä yhdyssanaksi. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen mukaan taas sana kuulonäkövammaisen kirjoitetaan väliviivalla:

kuulo-näkövammaisen.

Mutta tällä tavalla kirjoitettuna erotetaan vammat toisistaan. Voisimme toivoa, että ainakin sisarjärjestöt alkaisivat hiljalleen kirjoittaa sanan "väärin", mutta kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten ihmisten kannalta oikein. Sanoilla on merkitystä.

Katri Pyykkö
tiedottaja ■

Iris-keskus vihittiin

Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris Helsingin Itäkeskuksessa on vihitty käyttöön. Vihkiäispuheen piti eduskunnan puhemies **Paavo Lipponen**. Helsingin piispa **Eero Huovinen** siunasi Iiris-keskuksen ja siellä tapahtuvan toiminnan.

Eduskunnan puhemies Paavo Lipponen sanoi vihkiäispuheessaan seuraavaa: "Uskon, että maamme noin 80 000 näkövammaista kokevat Iiris-keskuksen valmistumisen merkittävänä saavutuksena näkövammaisten kuntoutus-, tiedon-

saanti- ja monien muiden palvelujen tuottamisessa. Iiristä ei ole tehty vain tämän hetken tarpeita varten. Tarpeita on pyritty ennakoimaan pitkälle tulevaisuuteen".

Lipponen kantoi huolta näkövammaisten kuntoutuksesta ja palveluista: "Valtion ylläpitämä Näkövammaisten kirjasto Celia on saanut liiriksestä asianmukaiset tilat... Asianmukaisen oppimateriaalin myötä näkövammaisten opiskeluedellytykset paranevat. Äänikirjojen digitalisointi tulee vaatimaan erityistä huomiota. Iirikseen on rakennettu ajanmukai-

Piispa Erkki Huovinen, ministeri Sinikka Mönkäre, puhemies Paavo Lipponen ja sosiaalineuvos Pentti Lappalainen vihkiäis-tilaisuuden jälkeen (kuva: Markku Helle-vuo)

set studiot digitaalisten äänikirjojen tuottamiseksi, mutta kuuntelulaitteiden rahoitus on avoinna. Yhteiskunta on huolehtinut palveluketjun alkupään toimivuudesta ja nyt olisi hyvä varmistaa, että myös ketjun loppupää toimii."

Vihkiäis-tilaisuudessa onnittelijat olivat arvovaltaisia: sosiaali- ja terveysministeri **Sinikka Mönkäre**, opetusministeriön kansliapäällikkö **Markku Linna**, Raha-automaattiyhdistyksen puheenjohtaja **Jukka Vihriälä** ja Helsingin kaupungin apulaiskaupunginjohtaja **Pekka Korpinen**. Musiikkinumeroita esittivät **Raimo Tanskanen** sekä **Erkki** ja **Martti Holopainen**. Kiitokset NKL:n puolesta esitti kiitokset NKL:n silloinen puheenjohtaja **Pentti Kivelä**. Tilaisuuden oli avannut sosiaalineuvos **Pentti Lappalainen**.

Iiris on esteetön

Iiris-keskus on suunniteltu palvelemaan koko maan kaikkia näkövammaisia ja kuurosokeita. Tuleva palvelujen tarve on huomioitu, sillä näkövammojen määrä väestössä lisääntyy, kun väestö ikääntyy.

Iiris-keskus on tehty esteettömäksi. Suunnittelussa ja rakentamisessa otettiin huomioon näkövammaisten lisäksi mm. kuulovammaiset ja liikkumisesteiset. Talon pohjaratkaisu

on selkeä. Kontrasteja on paljon. Myös kaide-, pistekirjoitus- ja ääniopasteet helpottavat näkövammaisten liikkumista. Näkövammaiset työntekijät ja jäsenet olivat tiiviisti mukana suunnittelutyössä arvioimalla ja esittämällä suunnitteluratkaisuja.

Iiris tietoutta

Iiris-keskuksessa toimii Näkövammaisten Keskusliitto ja 4 sen jäsenyhdistyksistä: Suomen Kuurosokeat ry, Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry, Fysioterapia-alan Näkövammaiset ry ja Retinitis-yhdistys. Lisäksi rakennuksessa on Näkövammaisten kulttuuripalvelu, valtion ylläpitämä Celia - Näkövammaisten kirjasto. Siellä on Suomen Näkövammaissaatiö ja Vammaisfoorumin toimipiste. Kaikkiaan rakennuksessa on noin 30 erilaista toimintayksikköä. Siellä on mm. Aktivon toimipiste, Aviris ja sen myymälä sekä Annansilmät-Aitta.

Iiriksen on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki Oy. Kuusikerroksisen Iiris-keskuksen kokonaisala on noin 23 900 m². Sen rakentamiskustannukset olivat 35 miljoonaa euroa. Rahoituksesta 70% katetaan RAY-avustuksella ja loput vanhojen toimitilojen myynnillä sekä yritysten ja yksittäisten kansalaisten lahjoituksilla. ■

Tavoiteohjelma-keskustelu

Seppo Jurvanen

Suomen Kuurosokeat ry:n syyskokous päätti v. 2001, että yhdistykselle tehdään tavoiteohjelma. Sitä varten nimettiin työryhmä.

Tavoiteohjelman tärkein vaihe eli jäsenistön kuuleminen on nyt saatu päätökseen. Kaiken kaikkiaan työryhmä kävi 11 kerhossa, Kuulonäkövammaisten Lasten Vanhemmat ry:n kokouksessa ja 2 vuosikokouksessa. Lisäksi tavoiteohjelmakeskustelulla oli oma sähköpostialue. Myös henkilökunnan koulutustilaisuudessa käytiin asioita läpi.

Tällä erää keskustelu Tavoiteohjelmasta on päättynyt. Sähköpostialue on suljettu toukokuun lopussa. Tavoitetöryhmä aloittaa yhteenvedon tekemisen keskusteluista ja esittää ehdotuksensa yhdistyksen tavoiteohjelmasta hallituksen kokoukselle 26. elokuuta. Hallitus tuo esityksensä todennäköisesti syyskokoukseen Turkuun.

Tavoitetöryhmä kiittää tässä vaiheessa kaikkia mukana olleita ja toivottaa hyvää kesää! ■

Ujosta naisesta yhdistysaktiivi

Riitta Ruissalo 50-vuotta

Katri Pyykkö

Riitta Ruissalo Ylöjärveltä täytti 50-vuotta 30.5.2004. Riitta on ollut Suomen Kuurosokeat ry:ssä mukana jo vuodesta 1978.

Riitta on ollut huonokuuloinen ja heikkonäköinen aina. Vasta aikuisena hän kiinnostui näkövammaisten yhdistystoiminnasta. Riitta sanoo, että sitä ennen sitä vaan pärjäsivät jostenkin. Hän meni näkövammaisten aluesihteerin suosituksesta NKL:n kuntoutuskurssille vuonna 1977, mutta hän joutui keskeyttämään kurssin. Hän ei kuullut kurssilla.

Seuraavana vuonna Suomen Kuurosokeat ry:stä otettiin Riittaan yhteyttä: Kiinnostaisiko häntä tulla kuntoutuskurssille, joka on tarkoitettu kuurosokeille ja kuulonäkövammaisille? Riitta meni. Hän kertoo, että kurssilla pidettiin huolta siitä, että kaikki tiesivät, mitä milloinkin tapahtuu. Puhuttiin selvästi. Induktiota ei tainnut olla, koska sellaista mistä ei tiedetty, ei osattu vaatia, muistelee Riitta. Hän muistuttaa, että hän kuuli silloin paremmin kuin nykyään.

Monitoimiseksi kehittyä

Riitta liittyi myös yhdistykseen jäseneksi vuonna 1978. Hän kävi kokouksissa, mutta ei säännöllisesti. Alkuvaiheessa hän oli hallituksessa jäsenenä yhden kauden. Mutta Riitta kuvailee itseään, että hän oli hyvin arka, ujo ja hiljainen. Hän ei ollut niin aktiivinen kuin hän on nykyään.

Ujona Riitta pitää itseään edelleen. Mutta hän kertoo: "Kai sitä sitten tulee sitä itseluottamusta. Sitä alkaa luottaa omaan pärjäämiseensä. Ja kai sitä ihminen kehittyy, kun sille tulee ikää. En minä oikein tiedä mitä se on. Ennen minun oli hirveän vai-

kea lähteä mihinkään, vaikka kerhoon. Keksinkin vaikka minkä syyn. Muutos on tapahtunut pikkuhiljaa. Vuosiin ei ole ollut enää niin suurta jännitystä. Tietty jännitys on, mutta ensimmäiset tiedotuskeikat jännittivät. Tuntui, että polvet tutisi."

Riitta on kerhonvetäjä, kuurosokeusasiain tiedottaja ja myös sonettiohjaaja. Hän on toiminut sonettiohjaajana, mutta nyt on opittava uutta. Muutos windows-käyttöjärjestelmään on suuri haaste.

Riitta on ollut myös yhdistyksen toimitusneuvoston puheenjohtaja jo useamman kauden. Hän on nyt toista kautta Ylöjärven vammaisneuvostossa. Sitä kautta hänelle on tullut tutuksi myös liikuntavammaisten asiat. Lisäksi hän on mukana Pirkanmaan Veturi-hankkeessa pohtimassa tulkkipalvelujen kehittämistä alueella. Riitta sanookin, että koko ajan pitää olla korvat höröllä, missä mennään ja mitä tapahtuu.

Riitta kertoo, että yksi hänelle tärkeä toiminta on ollut tukihenkilötoiminta. Sitä hän on tehnyt jo 15 vuotta. "Olen käynyt kuurosokeiden luona. On henkilöitä, jotka eivät jostain syystä voi tai halua käydä kerhossa. He voivat olla laitoksissa tai palvelutaloissa. Tuntuu pahalta, kun aktiivisesti kerhossa käynyt joutuu vaikka vanhainkotiin, ja hänet unohdetaan sinne. Vierailuihin menee ai-

kaa, taksimatkoja ja joskus tulkkitunteja, mutta saan siitä todella paljon. Sitä pitää ajatella, että jos itse joutuu vaikka sairaalaan, miltä se tuntuu, jos kukaan ei käy katsomassa.”

Kerho on aktiivinen

Tärkeä Riitan tehtävistä on Tampereen kerhon vetäminen. Riitta on vetänyt kerhoa jo 10 vuotta. Kerhossa on sekä puheella kommunikoivia että viittomakielisiä. Kuilua kerholaisten välillä ei ole. Riitta sanoo, että kerhossa on pärjätty hyvin. ”Minusta tuntuu, että eivät ihmiset tulisi kerhoon, jos siellä menisi huonosti.”

Kerholaisia käy yleensä 10 - 15 tilaisuuksissa. Kävijöiden määrä on aiheesta kiinni. Jos puhutaan tulkkipalveluista tai kuljetuspalveluista kerholaisia on runsaimmin paikalla.

Tieto on tärkeää

Riitta on saanut edunvalvonnassa paljon aikaan, mutta välillä hänestä tuntuu, että eväät loppuvat kesken. Riitta sanoo: ”Kerhon hyvä puoli on se, että kun sinne haalii kaikenlaisia ihmisiä puhumaan ja kertomaan asioista, itsekin saa samalla tietoa.”

Palkitsevaa on myös toimia kuurosokeusasiain tiedottajana. Riitta kävi kuurosokeusasiain tiedottajakoulu-

tuksen. Erilaisia tiedotusjuttuja hän on toki tehnyt jo yli 10 vuotta.

Riitta kertoo: ”Tiedottajahommissa saa pikkuriikkisen sitä tietoa kuurosokeudesta menemään eteenpäin. Olemme aluesihteerin kanssa tehneet yhteistyötä näkövammaisten kanssa. Joskus huonokuuloisetkin ovat olleet mukana. Olemme käyneet eri oppilaitoksissa ja mm. Tampere-talossa kouluttamassa. Olen ollut myös erilaisilla viittomakielen kursseilla kertomassa kuurosokeudesta. Ei niitä kaikkia voi muistaa!”

Riitta ideoi Tampereella kampanjan, jossa taksinkuljettajille jaettiin tietoa kuurosokean asiakkaan kanssa toimimisesta. Riitta sanoo, että kampanja meni aika hyvin. Kaikkia takseja tieto ei tietenkään tavoittanut, mutta osalle se meni hyvin perille.

Kaikesta selviää

Riitta on saanut aikaan myös yksityiselämässään. Riitan 3 lapsesta 2 oli jo aikuisiän portilla, kun Riitta erosi 11 vuotta sitten. Riitta kyllä maalaili viittomakielen tulkin työn huonot puolet lapsilleen, mutta silti Markosta ja Maaritista tuli tulkkeja. He ovat tuttuja monille kuurosokeille. Nuorimmainen on vielä kotona. Eron jälkeen vastuu oli aika suuri. Mutta Riitta sanoo: ”On sitä selvitty. Kaikesta selviää, kun on pakko.” ■

Viron kuurosokeiden järjestö täytti 10-vuotta

teksti: Terhi Pikkujämsä, kuvat: Eesti Pimekurtide Tukiliit

Eesti Pimekurtide Tukiliit vietti 10-vuotisjuhlaansa lauantaina 22.4. 2004 järjestämällä juhlaseminaarin ”Kommunikatsioon avab maailma!” Juhlaan oli kutsuttu Viron kuurosokeita, viranomaisia ja yhteistyötahtoja. Mukana juhlissa olivat ruotsinkielisten näkövammaisten Finlands Svenska Synskadade ry:n edustajia neljä ja Suomen Kuurosokeat ry:stä johtava aluesihteer **Terhi Pikkujämsä**. Suomen Kuurosokeat ry:llä oli samana ajankohtana kevätkokous, joten järjestöstämme ei voinut muita osallistua juhlaan.

Juhlaan osallistui vajaa 60 henkilöä. Kuurosokeita oli tullut paikalle kaikkiaan 15 Pärnusta, Tallinnasta ja Saarenmaalta. Lisäksi mukana oli omaisia, kuurosokeiden lasten vanhempia ja lastenpäiväkodin työntekijöitä. Edustettuina olivat myös Eestin näkö- ja kuulovammaisjärjestöt, tulkkijyhdistys, koulutus- ja ammattiministeriö, sosiaaliministeriö, Tallinnan ja Porkunin kuurojen koulu. Muutamia vuosia sitten Porkunin koulussa aloitti syntymästään kuurosokeiden koulu.

Onnittelijoita oli paljon

Tukiliiton puheenjohtaja **Margareta Rägapart** toivotti osanottajat tervetulleeksi. Hän iloitsi tehdystä työstä, mutta totesi, että työ on vasta alussa, ja sitä on paljon jäljellä.

Sitten oli onnittelujen vuoro. Eri tahot toivat mm. tauluja, maljakoita ja kirjoja. Jokaisella oli myös kukkimppu. Kukkien tuonti kuuluu viro-

Terhi ojentaa yhdistyksen lahjan Margaretalle. Taustalla Raissa.

10-vuotisjuhlassa oli paljon yleisöä.

laiseen kulttuuriin, kun vietetään juhlia. Virossa häävieraatkin tuovat hääparille aina myös kukkia.

Finlands Svenska Synskadaden edustajat toivat lastentarhalle ison paketin. Heidän projektinsa on ollut toimia kummeina virolaisille kuurosokeille lapsille. He pitävät yhteyttä kortein, kirjein, ja muistavat heitä myös juhlapäivinä. He ovat myös kutsuneet lapsia vanhempineen omille lasten leireille.

Minulle oli järjestetty tallinnalaisen kuurosokean tytön äiti seuralaisekseni juhlaan. Äiti kertoi, että on ollut muutamia vuosia sitten Suomessa Turun seudulla kuurosokean tyttärensä kanssa Finlands Svenska Synskadadet ry:n järjestämällä leirillä kutsuttuna vieraana. Tämän kummitoiminnan kautta Kotkan Leijonat lahjoittivat rahalahjan kirjekuorossa nyt lastentarhalle.

Oman järjestöemme lahja oli 2000 euroa kuurosokeiden osallistumiseen Suomessa kursseille tai leireille. Se toi yllättyneen ja iloisen ilmeen sekä kuurosokeille ja työntekijöille. Rahalahja tuo kuurosokeille toivotun mahdollisuuden vierailuun Suomessa ja tavata täällä kuurosokeita ja solmia ystävyysuhteita. Aluesihteereiden lahjana vein lapsille pistepaperia ja leikkikaluja.

Juhlissa tietoa kuurosokeudesta

Ohjelmassa oli katsaus kuurosokeustyöhön. **Raissa Keskküla** kertoi Viron kuurosokeustyön aloittamisesta. Viron kuurosokeiden järjestöön kuuluu kuurosokeita, kuurosokeusalan työntekijöitä ja omaisia. Suomen Kuurosokeat ry sai kiitosta kuurosokeustyön kehittämisen tukemisesta.

Olga Ilgina puhui yleensä kuurosokeudesta, ryhmisestä ja määrittelystä. Kuurosokean lapsen äiti Heidi Härmä kertoi kokemuksia, kun kuurosokea lapsi syntyy.

Mary Zatta kertoi yhdysvaltalaisesta Hilton Perkins-ohjelman toteuttamisesta eli erityiskasvatuksen tarpeesta kuurosokeille lapsille sekä kokemuksia USA:sta. USA:lla on ollut jo muutama vuoden projekti kuurosokeiden lasten kuntoutuksen tukemisesta Itä-Euroopassa. Viro kuuluu tähän projektiin. Projektissa on koulutettu koulun ja lastentarhan työntekijöitä.

Opetusministeriöstä **Urve Raudsepp-Alt** kertoi Opetuksen mahdollisuuksista Tallinnan sokeilla ja monivammaisilla lapsilla. Tallinnassa on aloitettu kokeilu sokean lapsen integroiminen opiskelemaan tavalliseen kouluun. Minä kerroin Usherin syndroomasta.

Kalju Arukase on taktiili kuurosokea. Hän kertoi omasta kuurosokeutumisestaan ja elämästään ja siitä, mitä oma yhdistys hänelle merkitsee. Yhdistys ja sen toiminta on ollut hänelle erittäin tärkeää. Se on tarjonnut mahdollisuuden opis-

Kuvassa tulkki ja Kalju Arukase. Taustalla muita taktiileja kuurosokeita.

kella pistekirjoitusta, konekirjoitusta, opetella taktiilia viittomakieltä ja antanut mahdollisuuden tavata muita kuurosokeita. Hän esitti tästä suuret kiitokset yhdistykselle. Kalju on vierailut Suomessa Suomen Kuurosokeat ry:n syyskokouksessa Kaajanissa.

Ohjelma jatkui vastaanotolla naposteltavien ruokien, viinin, kahvin ja täytekakun siivittämänä. Jouduin iltavastaaanotolta kiirehtimän laivalle, joten kakkukahvit jäivät juomatta.

Viron kuurosokeat lähettävät kiitokset ja terveiset kaikille kuurosokeille. Uutena Euroopan unionin jäsenenä he toivovat yhteistyömme jatkuvat entistä tiiviimpänä. ■

Sonetti-ohjaajalta apua tietokoneen käyttöön

Sonetti-ohjaaja on koulutettu kuulonäkövammaisen tietokoneen käytön **alueellinen tukihenkilö**. Jos kuurosokealla tietokoneen käyttäjillä on pulmia tietokoneen käytössä tai hän tarvitsee tietokoneen käytön ohjausta kotona, hän voi ottaa yhteyttä suoraan Sonetti-ohjaajaan. Sonetti-ohjaajien palvelukset ovat ilmaisia kuurosokeille asiakkaille.

Sonetti-ohjaajiin voi ottaa yhteyttä Ovi-ohjelman sähköpostilla nimellä tai puhelimitse. Internet-sähköpostiosoite on mallia **etunimi.sukunimi@pp.nkl.fi**.

Sonetti-tiedusteluihin vastaavat Kuurosokeiden Toimintakeskuksessa myös

- ♦ **it-vastaava Seppo Tero 040 717 1017 tai (03)-3800 550**
- ♦ **it-kouluttaja Kirsti Räikkälä 0400 466 684 tai (03)3800 553**

Nyt kaikki Sonetti-ohjaajat samalla keskustelualueella!

Sonetti-keskustelu -niminen uusi THP-keskustelualue palvelee kaikkia kuurosokeita, joilla tietokoneeseen ja sen apuohjelmiin yms. liittyviä kysymyksiä. Voit lähettää alueelle kysymyksiä ja pyytää neuvoja tietokoneen tai apuvälineohjelmien käyttöön liittyvissä pulmatilanteissa. Alueelle lähetetyt kysymykset tulevat kaikille sonettilaisille ja yhdistyksen IT-työntekijöille. Heistä joku vastaa sähköpostilla Sinulle henkilökohtaisesti. Vastaaja tuntee parhaiten asian. Muut voivat täydentää myöhemmin vastausta.

Alueen osoite Ovi-ohjelmassa on Sonetti-keskustelu. Alueen internet-osoite on sonetti-keskustelu@thp.nkl.fi.

Sonetti-ohjaajien yhteystiedot

Nimi	Paikkakunta	Puhelin
Aatos Ahonen	Rovaniemi	040 704 6287
Urho Ahonen	Tampere	041 448 3091
Martti Avila	Helsinki	(09) 349 5382
Oiva Hellman	Kuusankoski	(05) 379 2679
Antti Hirvonen	Turku	(02) 244 0571
Unto Honkanen	Helsinki	(09) 548 2369
Pekka Jaakola	Ylivieska	(08) 410 083
Markku Kiviharju	Kankaanpää	(02) 578 9559
Saini Lepistö	Ulvila	(02) 538 0779
Timo Leppäjärvi	Enontekiö	(016) 527 350
Marjo Nurminen	Jyväskylä	(014) 633 154
Riitta Ruissalo	Tampere	(03) 349 1455
Matti Ruokonen	Vantaa	049 618 484
Soile Silvennoinen	Riihimäki	(019) 737 572
Rauni Sohlberg	Varkaus	(017) 552 7909
Merja Vähämaa	Nokia	(03) 341 5755

Kulttuuripalvelujen esteettömyyttä kehitetään

Opetusministeriö on julkaissut kulttuuripalvelujen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskevan oppaan. Oppaan avulla yritetään saada museot ja muut kulttuuripalvelujen tarjoajat huomioimaan eri vammaisryhmät. Näin kulttuuripalvelujen käyttö olisi vammaisille vaivattomampaa tai ylipäätään mahdollista.

Kaikki esteettömyys ja saavutettavuus ei ole vain vanhan purkamista ja uusien ratkaisujen rakentamista tilalle. Vain 5 prosenttia vammaisista ihmisistä käyttää pyörätuolia. Hyvällä suunnittelulla pystytään poistamaan ongelmia, joita voi tulla jälkikäteen.

Monille vammaisille ihmisille tieto paikasta ja palveluista on hyvin arvokasta. Tiedontarjontaa voi parantaa helposti. Tiedon avulla vammaisen ihminen voi suunnitella vierailukäynnin tai asioinnin omien tarpeidensa ja kiinnostuksensa mukaan. Tiedonsaantia voidaan parantaa etukäteissuunnittelulla. Esimerkiksi kun hankitaan uusia opastuskylttejä, otetaan kontrastivärit huo-

mioon. Näkövammaisille voidaan hankkia kosketeltavia opasteita. Kopio-koneella voi suurentaa tekstejä. Tietokoneellakin on helppo tehdä suurta tekstiä näkövammaisia asiakkaita varten. Ohjeista, esitteistä ja muista tiedoista voi olla myös muutama pisteversio tarjolla lainaan.

Esteettömyys ja saavutettavuus on usein ajattelutapojen muuttamista ja arkisten esineiden uudenlaista, luovaa käyttöä. Kustannukset eivät ole suuria, sillä muutokset suunnitelmiin ja ajattelumalleihin eivät usein maksa mitään. Jälkikäteen tehtävät muutokset maksavat aina.

Lähes maksuttomia ovat henkilökunnan myönteinen asenne, kekseliäisyys ja luovuus ja organisaation sitoutuminen saavutettavuuden luomiseen. Kulttuurilaitoksia neuvotaankin oppaassa kysymään neuvoa vammaisilta itseltään, koska he tietävät parhaiten.

Opas on käännetty englanninkielestä. Alkuperäisjulkaisija on englantilainen museoiden neuvosto. ■

Aviris – uutta parempaa palvelua apuvälineasioissa

Raili Karisaari

Näkövammaisten apuvälinepalvelut harppasivat huiman askeleen eteenpäin vuoden alussa, jolloin apuvälinekeskus muutti uuteen liris-keskukseen. Keskus sai uudet, valo-
loisat myymälätilat .

Vuoden alusta tuli käyttöön apuvälinekeskuksen uusi nimi Aviris. Nimi löytyi nimikilpailun tuloksena. Kilpailun 162 ehdotuksesta Aviris todettiin parhaaksi. Aviriksen johtajan **Barbro Nordqvistin** mielestä nimi on lyhyt ja sopivan kaupallinen. Nimen alkuosa viittaa apuvälineisiin ja loppuosa liris-keskukseen.

Myymälä

Aviriksen myymälän tuotevalikoimasta löytyy erilaisia apuvälineitä heikkonäköisille ja sokeille henkilöille. Nordqvist on erittäin tyytyväinen uuden myymälän sijaintiin. Se sijaitsee liris-keskuksen kolmannessa kerroksessa, pääsisäänkäynnin oikealla puolella.

Nordqvist toteaa: "Aviris on nyt kunnan myymälä. Olemme katutasossa. Tänne on helppo löytää. Tänne

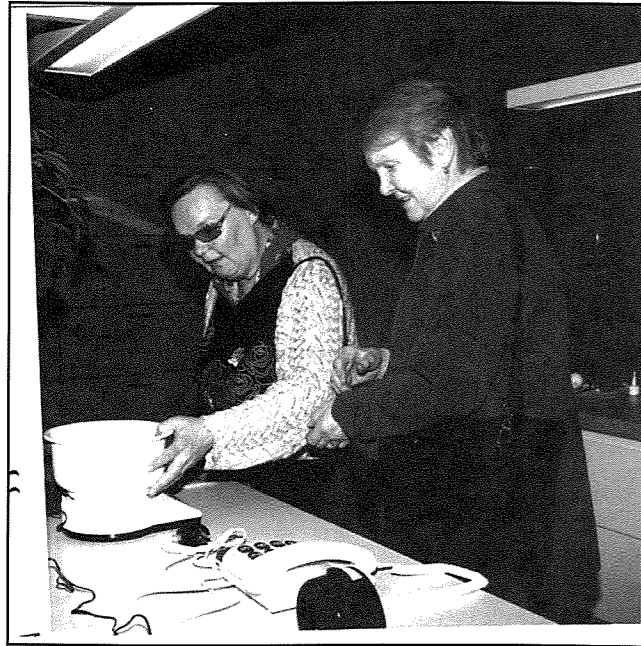
voi kuka tahansa tulla asioimaan ja tutustumaan tuotevalikoimaan. Ei tarvitse olla näkövammaisen tai liiton jäsen."

Myymälässä esitellään monenlaisia jokapäiväisessä elämässä tarvittavia apuvälineitä. Näitä ovat mm. erilaiset suurennuslasit, suomea puhuvat piste- ja heikkonäköisten kellot, taloustavarat, kirjoittamisvälineet, nauhurit ja isonäppäinpuhelin. Esillä on myös laaja valikoima erityypp-

Jyväskylän kerholaiset tutustuivat Avirikseen. Kuvassa atk-myyjä Ville Lamminen, Jyväskylän kerhon vetäjä Sanna Paasonen ja tulkki.

Jyväskylän kerholaisista Liisa Ruokonen tutustuu tulkin kanssa puhuvaan keittiövaakaan.

pisiä keppejä, joihin voi käydä tutustumassa. Tuotevalikoima elää koko ajan ja sitä pyritään kehittämään asiakkaiden tarpeiden ja toivomusten mukaan. Valikoimasta voi löytää myös lahjaksi tai tuliaiseksi sopivaa.

Yhdessä nurkkauksessa on silmälasikehysten valikoima. Aviris toimii läheisessä yhteistyössä Näkökeskus Vision kanssa. Myymälässä voi tutustua myös uusimpiin lukutelevisio-malleihin ja tietokoneapuvälineisiin.

Puhelinpalvelu

Aviriksen tärkeä palvelumuoto on puhelinpalvelu, jota tukee tuotekuvasti. Kuvasto ilmestyy kolmen vuoden välein. Siihen liittyvä hinnasto

uusitaan joka vuosi. Se ilmestyy pisteversiona ja mustavalkoisena. Se postitetaan kaikille Airueen tilaajille. Kuvasto löytyy myös Internetistä osoitteesta www.aviris.fi.

Kuvastosta asiakas valitsee tarvitsemansa tuotteen. Tuotenumeron perusteella hän saa selville tuotteen hinnan. Tilauksen voi tehdä puhelimitse. Sen voi myös lähettää sähköpostitse. Osoite on aviris@nkl.fi. Tilaukset toimitetaan yleensä postitse. Näkövammaisyhdistysten jäseniltä maksu laskutetaan. Jos haluaa laskun sähköisesti tietokoneelle voi rekisteröityä Postin sähköisen laskutuksen piiriin. Rekisteröitymisohje löytyy osoitteesta www.posti.fi/netposti.

Barbro Nordqvist pahoittelee sitä, että puhelinyhteyksissä on esiintynyt häiriöitä lirikseen muuton jälkeen. Asiakkaat ovat valittaneet, että automaatti ilmoittaa kaikkien linjojen olevan varatut. NKL:n puhelinjärjestelmä uusittiin lirikseen muuton jälkeen. Kaikki yhteydet eivät vielä toimi ihan täydellisesti. "Numero kannattaa ottaa uudelleen", Nordqvist rohkaisee.

Tekniset apuvälineet

Tekniset apuvälineet ovat tärkeä osa Aviriksen tuotevalikoimaa. Niihin

kuuluvat mm. tietokoneen apuohjelmat ja -laitteet. Näitä ovat mm. ruudunluku-, suurennus- ja puhesyntetisaattoriohjelmat sekä uusimpana Talks-puheohjelma, jolla saa kännykän toiminnot puhuttuna. Laitteita ovat tietokoneet ja pistenäytöt, skannerit, tulostimet ja muistiinpanolaitteet. Lukutelevisiot ovat tekstin tai kuvan suurennuslaitteita, joita on sekä mustavalkoisia että värimalleja. Lisäksi yksi lukutelevisiomalleista voidaan liittää tietokoneeseen. Näin yhdistyy tietokoneen ja lukutelevision toiminnot. Aviris tarjoaa asiakkaille erilaisilla apuvälineillä toimivia, valmiiksi asennettuja tietokonepaketteja. Niiden kokoonpano suunnitellaan yksilöllisesti. NKL:n atk-ohjaajat tekevät tarvekartoituksen.

Useimmat Aviriksessä myytävistä apuvälineistä on valmistettu jossain muualla kuin Suomessa. Ennen uuden tuotteen myyntiin ottamista se arvioidaan ja sen toimivuus testataan. Silloin selviää sen käyttökelpoisuus ja arvioidaan sen menekki. Tuotteille on laadittava myös suomenkieliset käyttöohjeet. Lisäksi maahantuojan on huolehdittava tuotteiden huollosta Suomessa.

Uutuuksia Aviriksestä

Puheohjelma Talks on matkapuhelimiin ladattava suomenkielinen

puheohjelma. Talks toimii vain sellaisissa matkapuhelimissa, joissa on Symbian käyttöjärjestelmä ja series 60 -valikkorakenne. NKL:ssä on testattu Talks-ohjelman toimivuus seuraavissa puhelimissa: Nokia 3650, 3660, 6600 ja Siemens SX1. Talksin hinta on 250 e.

Daisy-äänikirjojen **Victor-kuuntelulaitteita** on useita eri malleja. Kaikki Victor-mallit ovat esillä Aviris-myymälässä.

Kalastuskauden lähestyessä ajankohtainen apuväline on kotimainen piippaava **Kalavahti-koho**. Kun kala tärppää, koho piippaa ja herättää torkkuvan onkijan. Kohon hinta on 17 •.

Aviris palvelee

Aviris apuvälinemyymälä on auki arkisin klo 10.00-17.30 ja lauantaisin klo 10.00-14.00.

Kesäaikana myymälä on auki arkisin klo 10.00-16.00. Kesälauantaisin myymälä on kiinni. Se on myös kiinni 5.-31.7.

Käyntiosoite: Marjaniementie 74, Itäkeskus, Helsinki.

Aviris puhelinpalvelun numero on (09)3960 4700. Puhelinpalvelu toimii arkisin klo 8.00-16.00. Lauantaisin ei ole puhelinpalvelua. ■

Muistelmia puheenjohtajana olosta

Marja-Leena Mielityinen

Olin opiskelijana Turun Kansankorkeakoulussa, kun Suomen Kuurosokeat ry:n syyskokous oli Paimiossa. Vuosi taisi olla 1979. Minut valittiin kokouksessa puheenjohtajaksi. Olin vasta 20-vuotias.

En muista, keitä kaikkia oli hallituksessa. Kaikki olivat ensimmäisessä hallituksessani kuulonäkövammaisia ja kuurosokeita. 2 oli huonokuuloisia ja 2 kuuroa, jotka kaikki vielä näkivät silloin. 1 kuuro näki huonosti, ja hän kommunikoi kädestä käteen

viittoen. Minä näin vielä, luin normaalia tekstiä paperilta, liikuin itsenäisesti ilman keppiä. Puhetta en kuullut, mutta luin huuilta.

Kun avasin ensimmäisen kokoukseni, esittelin esityslistan ja pyysin puheenvuoroja viittoen ja puhuen. Silloin huomasin, ettei kaikki ole hyvin. Jokaiselta piti kysyä erikseen, "saitko selvää, mitä viitoin äsken" tai "kuulitko, mitä sanoin". Minun piti ratkaista, kuinka selviäisin. Toimin tulkina kahdelle hallituksen jäsenelle. Viitoin kädestä käteen ja toiselle puhuin ääneen lähellä ja viitoin vähän. Kuuroille viitoin hitaasti ja rauhallisesti. Sihteerinä oli huonokuuloinen ja näkövammaisen. Hän oli vähän kärsimätön, kun kysyi minulta "no, mitä olette päättäneet". Jouduin vastaamaan, että ei vielä.

Näin kyllä mitä kuurot viittoivat minulle, kun he esittivät mielipiteitään. Mutta huonokuuloiset eivät sitä nähneet. Minun piti tulkata myös kuurojen viittomat huonokuuloisille ja vielä erikseen taktiilille henkilölle. Kun

huonokuuloinen puhui, luin hänen huuiltaan ja tulkkasin kuuroille viittomin ja vielä erikseen taktiilille. Kun pyysin puheenvuoroja, katsoin jokaista ja sitten menin vielä taktiilin ja huonokuuloisen luo erikseen kysymään, onko sinulla puheenvuoroa. Kokous venyi pitkään. En muista ehdimmekö päättää mitään. Kokous oli rankka. Oli pakko lopettaa, kun ovet suljettiin.

Tulkkaus auttoi

Toisena kokouspäivänä menin **Kaija Salekarin** luo ja pyysin tulkkausapua. Kaija pyysi minua kääntymään **Inger Lindgrenin** puoleen. Kerroin Ingerille, miten rankkaa minulla oli johtaa kokousta ja samalla tulkata asiat. Inger sanoi: "Voin minä viittoja sille taktiilille, kun matkin sinua mitä viitot. Soitan Kaijalle, jotta hän voisi tulla huonokuuloiselle puhetulkiksi."

Kokous sujui nopeammin. Ehdimme päättääkin jotain. Inger ja Kaija eivät puhuneet mitään omia mielipiteitä kokouksen aikana. He keskittyivät tulkkihommiin. Tulkkausasiat oli siis järjestetty siis Kaijan, Ingerin ja jonkun muun avustamana.

Keskustelu ja äänestykset tehtiin kokouksessa näin. Minä esittelin esityslistalla olevan asian. Sitten

pyysin puheenvuoroja. Kuuntelin puheenvuorot. Kun ei tullut lisää, kysyin vielä, onko lisää puheenvuoroja samasta asiasta. Sitten jos puheenvuoroissa oli tullut esille kaksi ehdotusta, tein kysymyksen: Mitä sinä kannatat? Ehdotusta numero 1 vai ehdotus numero 2?" Kävin myös kysymässä taktiililta ja huonokuuloiselta, mitä he kannattavat. Päätös tehtiin sen mukaan, mitä eniten kannatettiin.

Ensimmäisellä puheenjohtajakaudellani hallituksessa olivat varapuheenjohtajana **Ossi Jalo**, sihteerinä **Martti Avila** ja jäsenenä **Olavi Eira**, **Marja Heinonen** ja **Oiva Maksimainen**.

Olin puheenjohtajana vuosina 1979 – 1984. Toisella kaudellani mukana hallituksessa olivat **Lasse Hannula**, **Vilho Sulonen** sekä kuulevat ja näkevät jäsenet **Pentti Lappalainen** ja **Jukka Ahola**. Sihteerinä oli tuolloin toiminnanjohtaja Inger. Silloin käsiteltiin Hervantaan Kuurosokeiden Toimintakeskuksen rakentamista. Silloin sain myös ensimmäisen tulkin, koska en saanut selvää herrojen puheista. Minulle tehtiin ensimmäinen hakemus tulkkipalvelua varten ja sain 120 tulkkituntia vuodessa. Ensimmäinen tulkkini oli **Tamara Kalervo**. ■

Irman palsta

Nyt laitetaan ruokaa

Internetistä löytyy paljon hyviä ruokaohjeita. Tässä kaksi kesällä maistuvaa ruokaa juustoista kalaa ja mansikkaista raparperipiirakkaa. Ohjeet ovat löytyneet osoitteista www.nicehouse.fi ja www.herkut.fi.

Juustomestarin kalavuoka

Ainekset:

0,5 rkl Voita
600 g Kalafileetä ruodottomana
1 rkl Sitruunamehua
Mustapippuria rouhittuna
Suolaa
0,5 dl Tiliä hienonnettuna
2 rkl Voita
200 g Herkkusieniä lohkoina
1 dl Sipulia hienonnettuna
2 dl Purjosipulia suikaleina
0,5 dl Vehnäjauhoa
3 dl Tomaattimehua
1 dl Kasvislientä
1 dl Kuohukermaa
3 dl Juustoraastetta

Ohje: Asettele kalafileet voideltuun uunivuokaan. Mausta fileet sitruunanmehulla, pippurilla ja suolalla. Valmista kastike. Fresaa sienet ja sipulit voissa, lisää jauhot koko ajan

sekoittaen joukkoon. Lisää tomaattimehu ja kasvisliemi, keitä miedolla lämmöllä 5 min. Sekoita joukkoon kerma ja juustoraaste, kiehauta. Kypsennä 175 asteessa 30 min. Tarjoa keitettyjen perunoiden ja vihreän salaatin kera.

Mansikkainen raparperipiirakka

Ainekset:

1 pkt (400 g) pakaste murotaikinaa
Täyte:
150-200 g mansikkamarmeladia
600-800 g raparperia
sokeria
Tarjoiluun:
pehmeää kermajäätelöä

Ohje: Painele sulanut taikina voideltuun piirakkavuokaan. Levitä ohut kerros mansikkamarmeladia pohjan päälle. Marmeladi estää pohjan kostumisen raparperista valuvasta nesteestä. Kuori ja paloittele raparperit ja laita ne marmeladin päälle vuokaan. Ripottele pinnalle sokeria. Paista 200 asteessa noin 30 minuuttia. Tarjoa lämpimänä kermajäätelön kanssa. ■

Viittomakielen ohjaajaopiskelijoita Keskustoimistolla harjoittelussa

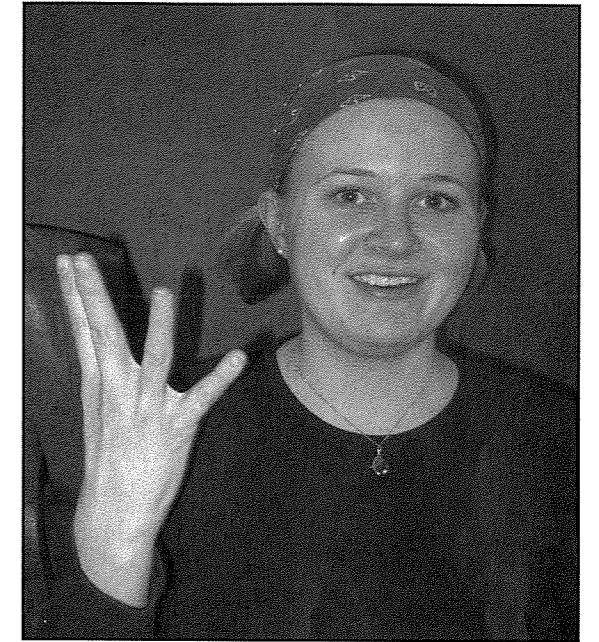
Katri Pyykkö, Anita Palo, Heini Granroth

Viittomakielen ohjaajien koulutus on käynnissä kolmessa eri opistossa. Pohjois-Savon opistossa Kuopiossa erikoistutaan kuurosokeuteen. Lisäksi koulutusta on Turun Kristillisessä opistossa ja Rovalaopistossa Rovaniemellä. Ensimmäiset ohjaajat valmistuivat tänä keväänä. Talven ja kevään aikana yhdistyksessä on ollut viittomakielen ohjaajia työharjoittelussa.

Saara kiinnostaa kuurosokeat

Saara Lautala oli harjoittelemassa Keskustoimistolla vuoden alussa. Hän on 2. vuosikurssin viittomakielinen ohjaaja -linjan opiskelija Kuopiosta.

Saara pyrki Suomen Kuurosokeat ry:een harjoittelemaan, koska hän halusi tutustua moneen erilaiseen kuurosokeuden tyyppiin ja kuurosokeiden kommunikaatiotapoihin. Kuurosokeustyöhön liittyvässä harjoittelussaan hän kulkikin aluesihteerin mukana. Hän työskenteli

Kuvassa Saara ja hänen viittomamerkkinsä loppuosa. Saara on itse huonokuuloinen. Hän kotoisin Mäntyharjulta. Hänellä on 2 isoveljeä.

myös päivätoiminnassa esimerkiksi kuntopiirissä ja Kreikan matkan opintopiirissä.

Saara sanoo: "Aluesihteerin työ on varmasti mielenkiintoista. Se tärkeää kuurosokeille ihmisille. Olen ollut keskustuimistossa. Tämä Suomen Kuurosokeat ry on mielenkiintoinen paikka, ja se on tullut harjoittelun aikana tullut tutuksi."

Saara on haluaa työskennellä ihmisten parissa. Hän ajattelee, että hän voi tulevaisuudessa työskennellä ohjaajana, avustajana tai oppaana esimerkiksi koulussa tai palvelutalossa. Saara on itse huonokuuloinen. Ehkä juuri siksi häntä kiinnostaa eniten työskennellä kuurosokeiden parissa.

Saara oli ensin opiskelemaan Rovaniemellä Rovala-opistossa 1-vuoden kestävällä viittomakielisellä linjalla. Siellä hän sai lisätietoa viittomakielisestä koulutuksesta. Hän päätti hakea Kuopioon ja hän pääsikin sinne opiskelemaan viittomakielen ohjaajaksi.

Saara kertoo, että hänen vuosikursillaan kaikki ovat tyttöjä. Harjoittelujaan tytöt ovat suorittamassa palvelutaloissa, osa on kouluissa ja osa Kuurojen Palvelusäätiön Kotiväylässä. Yksi tytöistä lähti työharjoitteluun Kreikkaan kuurojen kouluun.

Saara kertoo, että opiskeluun kuuluu kolme harjoittelujaksoa. Yksi jaksoista on 6 opintoviikkoa, josta 2 saa korvata muulla tavalla. Itse pitää etsiä harjoittelupaikka ja mennä korvaaville kursseille 2 opintoviikon verran. Kätevä tapa suorittaa tuo 2 opintoviikkoa on olla yksittäisellä asiakkaalla ohjaajana. Säännöllisestä ohjauksesta pitää olla silloin 52 tuntia.

Heini harjoitteli Helsingin päivätoiminnassa Anita Palon ohjauksessa.

Heini harjoitteli päivätoiminnassa

Rovala-opiston opiskelija **Heini Granroth** otti minuun, **Anita Paloon** yhteyttä. Hän kysyi, voiko hän tulla Helsingin päivätoimintaan työharjoitteluun. Otin mielelläni hänet vastaan, koska aikaisemmin päivätoiminnassa ei omaa harjoittelijaa ole ollut.

Olin ensimmäistä kertaa työpaikkaohjaajana. Kerroin Heinille yhdistykseen ja kuurosokeuteen liittyviä asioita, neuvoin ja opetin viittomakieleen liittyviä asioita sekä annoin erilaisia tehtäviä. Annoin myös palautetta hänen tehtävästään näyttökokeessa. Heini suhtautui mielestäni kuurosokeuteen luontevasti.

Heini kertoo:

Olen 22-vuotias Heini Granroth Rovaniemeltä. Opiskelen Rovaniemellä, Rovala-opistossa toista vuotta viittomakielen ohjaajaksi. Toivon mukaan valmistun vuoden kuluttua keväällä 2005. Olen tällainen iloinen ja pirteä neiti tuolta "kaukaa" Lapista. Siksi päätinkin lähteä maailmalle ja etsin harjoittelupaikkaa Helsingistä.

Olin neljä viikkoa Helsingissä Suomen Kuurosokeat ry:n Helsingin päivätoiminnassa työssä oppimajaksoilla. Työpaikkaohjaajanani oli päivätoiminnan ohjaaja Anita Palo. Olin mukana kerhoilloissa, uinti-, kunto-, kommunikaatio- ja Kreikan opintopiireissä. Tutustuin kuurosokeisiin ja heidän toimintaansa. Toimintaa oli neljän viikon aikana paljon. Lisäksi perehdyin kuurosokeiden järjestötoimintaan ja kaikkeen siihen liittyvään muidenkin työntekijöiden kertomana. Olin myös aluesihteerin mukana asiakaskäynnillä.

Kokemuksena tämä on ollut aivan mahtava. Nopeasti tämä aika menikin. Kiitokset kaikille, että sain olla mukana ja tavata ja tutustua teihin. Hymyillään, kun taas tavataan! ■

Viisi kysymystä?

1. Mikä maa on rullakiekon maailmanmestari 2003?
2. Mikä maa on muodostelmaluistelun maailmanmestari 2004?
3. Kuka on uinnin maailmanmestari 2003 ?
4. Ketkä suomalaiset ovat voittaneet Formula 1 -maailmanmestaruuden?
5. Missä ovat kesäolympialaiset 2004?

Vastaukset

1. Rullakiekkoa pelataan jääkiekkokaukalossa. Pelaajia on joukkueessa aina 4 ja 1 maalivahti. Maailmanmestari 2003 on Suomi.
2. Muodostelmaluistelun maailmanmestari 2004 on suomalainen Mari-gold-joukkue. Luistelijoina aikuisten joukkueessa on 16 - 20. Joukkueet luistelevat musiikin tahtiin ja tekevät erilaisia kuvioita, tanssillisia liikkeitä ja ryhmämuodostelmia.
3. Uinnin vuoden 2003 maailmanmestari on Hanna-Maria Seppälä. Hänet on myös Vuoden urheilija 2003.
4. Suomalaisia Formula 1 maailmanmestareita on 2. Keke Rosberg voitti 1982. Mika Häkkinen voitti tittelin 2 kertaa vuosina 1998 ja 1999.
5. Kesäolympialaiset ovat Ateenassa Kreikassa. Olympialaisten jälkeen Ateenassa on Paralympialaiset eli vammaisten olympialaiset. ■